

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВІДОКРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ
«МЕХАНІКО-ТЕХНОЛОГІЧНИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ
ОДЕСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ТЕХНОЛОГІЧНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ»**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор МТФК ОНТУ

Олена КІЧУК

2024 р.

ПОЛОЖЕННЯ

**про організацію та методику проведення лекцій, відкритих
занять, взаємовідвідування та контрольних
відвідувань Відокремленого структурного підрозділу
«Механіко-технологічний фаховий коледж
Одеського національного технологічного університету»**

Одеса, 2024

Положення про організацію та методику проведення лекцій, відкритих занять, взаємовідвідування та контрольних відвідувань Відокремленого структурного підрозділу «Механіко-технологічний фаховий коледж Одеського національного технологічного університету». Одеса, МТФК ОНТУ, 2024.

Укладачі:

Анастасія ТРУБНІКОВА, заступник директора з НМР;
Наталя ЧЕБАН, заступник директора з ВР;
Оксана ЛУБЕНЕЦЬ, завідувач технологічного відділення;
Наталія ІЩЕНКО, завідувач електромеханічного відділення.

Розглянуто і схвалено на засіданні педагогічної ради МТФК ОНТУ (від «11» січня 2024 р., протокол №1) та введено в дію наказом директора МТФК ОНТУ від «11» січня 2024 р., № 02-01.

1. Загальні положення

Положення про організацію та методику проведення навчальних занять, відкритих занять, взаємовідвідування та контрольних відвідувань у Відокремленому структурному підрозділі «Механіко-технологічний фаховий коледж Одеського національного технологічного університету» (далі – Положення) розроблено відповідно до Закону України «Про фахову передвищу освіту», Положення про організацію освітнього процесу у Відокремленому структурному підрозділі «Механіко-технологічний фаховий коледж Одеського національного технологічного університету»

Дане Положення підготовлене з метою ознайомлення педагогічних працівників з алгоритмом поетапної підготовки до лекційних занять, вимогам щодо структури та характеристики основних етапів їх проведення, критеріями їх оцінки в процесі взаємних і контрольних відвідувань та аналізу відкритих занять.

Постійне удосконалення методики викладання навчальних дисциплін повинно супроводжуватися педагогічним контролем і, насамперед, проведенням відкритих занять та організацією взаємних і контрольних відвідувань.

У цьому Положенні терміни вживаються в такому значенні:

Лекція - це основна форма проведення навчальних занять у навчальному закладі, призначена для засвоєння теоретичного матеріалу.

Взаємовідвідування занять є однією з форм взаємоконтролю і взаємонавчання, ефективною формою вивчення досвіду колег та проводиться з метою вдосконалення педагогічної майстерності.

Реалізація контролю якості проведення занять та контрольних заходів здійснюється контрольними відвідуваннями занять. Контрольні відвідування проводяться без завчасного попередження і поєднуються з контролем результатів навчання в групі студентів. Метою контрольних відвідувань є визначення методичного рівня проведення занять, ступеня досягнення навчально-виховних цілей заняття, рівня фахової підготовки викладача, виявлення недоліків у проведенні занять та вжиття своєчасних заходів до їх усунення.

Відкрите заняття - це одна з форм педагогічного контролю, метою якого є виявлення рівня професійної компетенції та педагогічної майстерності викладача з метою подальшого удосконалення викладацької діяльності.

Відкрите заняття виконує ряд функцій, а саме:

інформаційну - з одного боку, з'являється інформація щодо рівня професійної компетенції та педагогічної майстерності викладача, з іншого, - щодо рівня підготовленості студентів групи (поток);

діагностуючу - виявляються провідні методи і прийоми, що застосовуються викладачем, їх відповідність цілям заняття, врахування специфіки аудиторії; встановлюються причини певних похибок у знаннях студентів;

стимулюючу - стимулює подальше удосконалення професіоналізму викладача і навчальної діяльності студентів;

прогнозуючу - дозволяє розповсюджувати у наступників передовий досвід, окреслювати шляхи зростання педагогічної майстерності викладача.

Відкриті заняття та взаємовідвідування є,

- по-перше, однією з основних форм методичної роботи кафедри та викладача, що має на меті вдосконалення методики проведення занять, підвищення педагогічної майстерності, обміну досвідом роботи тощо;

- по-друге, компонентом атестації педагогічних працівників при здобутті (підтвердженні) своєї кваліфікації, при заміщенні вакантних посад.

2. Основні рекомендації до методики проведення лекційних занять

Лекція - це традиційно провідна форма навчання, організаційно- методична основа для всіх форм навчальних занять. У багатьох випадках лекція виконує функцію головного джерела інформації. Лекції у вищому навчальному закладі є методом викладання, який поки що не має альтернативи. Вони синтезують великий обсяг знань, який викладач опрацьовує і подає здобувачам вищої освіти у тому вигляді, який вважає доречним.

Основна мета лекції - дати систематизовані основи наукових знань із навчальної дисципліни, розкрити стан і перспективи прогресу в конкретній галузі наук, сконцентрувати увагу на найбільш складних і основоположних питаннях теми.

Як правило, лекція є елементом курсу лекцій, який охоплює основний теоретичний матеріал окремої або кількох тем навчальної дисципліни.

Тематика курсу лекцій визначається робочою програмою навчальної дисципліни. Належним чином підготовлена лекція, безумовно, є запорукою успішного її проведення. Разом з тим, чимало залежить і від того, наскільки вдало викладач вміє реалізувати все заплановане.

Традиційна *структура лекції може*, виглядати наступним чином: повідомлення теми; ознайомлення з планом;

- перелік рекомендованих літературних джерел;

- нагадування змісту попередньої лекції, пов'язання його з новим матеріалом;

- реалізація тез лекції (змістовна частина лекції) з підведенням підсумків кожного питання;

- підведення підсумків лекції, відповіді на питання;

- повідомлення теми наступного заняття.

Разом з тим, такий порядок не є догмою. Іноді оголошенню теми може передувати невеличкий вступ, конкретний випадок, цікава історія, що, з одного боку, допоможе зосередити увагу, з іншого, - логічно підведе до значущості самої теми. Крім того, цей перелік може доповнюватися вказівкою на міжпредметні зв'язки або методичними рекомендаціями щодо підготовки до практичних (лабораторних, семінарських) занять. Все залежить від індивідуального бачення самого викладача, в чому полягає його творчість і неповторність.

Основними вимогами до проведення лекції є:

- високий науковий рівень інформації, що викладається і, як правило, має

світоглядне значення;

- великий обсяг чітко й компактно систематизованої та методично переробленої сучасної наукової інформації;

- доказовість та аргументованість суджень, що висловлюються; достатня кількість наведених переконливих фактів, прикладів, текстів та документів;

- чіткість викладених думок та активізація мислення здобувачів вищої освіти, постановка питань для самостійної роботи за проблемами, що обговорюються;

- аналіз різних точок зору на вирішення поставлених проблем;

- виведення головних думок і положень, формулювання висновків;

- роз'яснення нових термінів та понять;

- надання здобувачам вищої освіти можливості слухати, усвідомлювати, бачити та стисло записувати інформацію;

- вміння встановлювати педагогічний контакт з аудиторією;

- використання дидактичних матеріалів та технічних засобів навчання;

- застосування основних матеріалів тексту, конспекту, блок-схем, таблиць, графіків тощо.

Ефективність лекції значно підвищується за рахунок раціонального використання технічних засобів навчання. При цьому, *створюючи лекцію із застосуванням мультимедіа, варто керуватись такими критеріями відбору інформації:*

- зміст, глибина і об'єм навчальної інформації повинні відповідати пізнавальним можливостям здобувачів вищої освіти, враховувати їх інтелектуальну підготовку і вікові особливості;

- слайди презентації повинні містити тільки основні моменти лекції (основні визначення, схеми, анімаційні та відео фрагменти, що відображають сутність вивчаючих явищ);

- при відборі матеріалу для зорового ряду опису моделі уникати дальніх планів і дрібних деталей;

- слід уникати великих текстових фрагментів;

- виділяти в текстах найбільш важливі моменти, використовуючи напівжирний чи курсивний шрифт;

- загальна кількість слайдів не повинна перевищувати 20-25;

- не варто перенавантажувати слайди різноманітними спецефектами, інакше увага студентів буде зосереджена саме на них, а не на інформаційному наповненні слайду;

- на рівень сприйняття матеріалу великий вплив має кольорова гама слайда, тому необхідно підібрати правильне забарвлення презентації, щоб слайд добре "читався";

- необхідно чітко розрахувати час на показ того чи іншого слайду, щоб презентація була доповненням до лекції, а не навпаки.

Найбільш типовими помилками методики проведення лекційних занять є:

1. Лекція охоплює всі деталізовані питання теми, не залишаючи простір для подальшої самостійної роботи, що приводить до того, що семінар з даної теми є репродукцією, переказом базових положень лекції.

2. Лекція перетворюється на диктант, а лектор не відривається від тексту.
3. Лектор взагалі не користується будь-яким записами, що може привести до відходу від теми, багатослів'я, логічної та смислової плутанини.
4. Інтонація монотонна або «хвилеподібна», не збалансований раціональний та емоційний компоненти викладу матеріалу.
5. Втрата контакту з аудиторією, що може проявлятися в тому, що студенти фіксують матеріал механічно, не розуміючи його, питання відсутні, має місце спокійне, бездумне конспектування матеріалу або ж присутній галас в аудиторії, розмови, сміх, виконання сторонніх завдань.

3. Порядок планування та організація проведення відкритих занять, взаємовідвідування та контрольних відвідувань

Відкриті заняття.

Відкрите заняття проводиться відповідно до затвердженого директором графіка, що складається до початку навчального року. Графік проведення відкритих занять обговорюється і затверджується на засіданні методичної ради. При складанні графіку по мірі можливості варто враховувати власні побажання викладачів. В окремих випадках допускається внесення змін до графіку. Наприклад, у разі хвороби викладача, термінового відрядження, стажування, підвищення кваліфікації тощо. Тоді відкрите заняття переноситься на іншу дату, але в жодному разі не відміняється.

Викладач зобов'язаний дотримуватися робочої програми навчальної дисципліни щодо тем занять, але не обмежуватися в питаннях трактування навчального матеріалу, формах і засобах доведення його до студентів. Не пізніше як за тиждень до проведення заняття, про нього робиться повідомлення. Повідомлення про відкрите заняття прийнято робити через оголошення.

При ньому варто зазначити, що заняття зараховується як відкрите інше за умови присутності на ньому не менш як 3-х членів відповідної циклової комісії. В іншому випадку проведене заняття кваліфікується як взаємовідвідування.

Взаємовідвідування.

Взаємовідвідування проводиться в межах циклової комісії згідно графіка, який складається, обговорюється і затверджується на засіданні циклової комісії. Графік повинен складатися так, щоб до взаємовідвідування були залучені всі викладачі кафедри. Як правило, взаємовідвідування повинні плануватися таким чином, щоб досвідчені викладачі відвідували викладачів-початківців, а також з урахуванням дисципліни, яку веде викладач. Це, зокрема, взаємовідвідування між викладачами, які читають одну дисципліну або суміжні навчальні дисципліни.

Контрольні відвідування.

Реалізація контролю якості проведення занять здійснюється контрольними відвідуваннями занять директором, його заступниками, членами методичної ради, завідувачі відділеннями, голови циклових комісій. Планування контрольних відвідувань має здійснюватись таким чином, щоб перевірці підлягав кожен викладач не менше ніж один раз на семестр. Контрольні

відвідування проводяться без завчасного попередження викладача.

Особливу увагу в проведенні контрольних відвідувань має зосереджуватись на викладачах циклових комісій, де низьке відвідування занять студентами, низька якість знань з дисциплін.

Викладачі, які відвідують заняття, повинні дотримуватися загальноприйнятих вимог професійної етики. Вони повинні не запізнюватися на заняття, бути присутнім на занятті від початку і до кінця, в жодному разі не втручатися в роботу викладача, не робити йому зауваження під час заняття в присутності студентів та не здійснювати інших дій, що відволікають увагу викладача і студентів.

4. Критерії оцінки та аналізу відвіданого заняття

Будь-яке заняття (лекційне, практичне, лабораторне, семінар) повинно представляти собою логічну, психологічну, організаційну, наукову, виховну та методичну єдність.

Відповідно, компонентами заняття є:

організаційний - це старання підготовка до заняття як викладача, так і студента, продуманий науково-методичний комплекс забезпечення, відбір форм і методів, раціональний розподіл часу та організація плідної роботи всієї групи й кожного студента окремо;

науковий - це високий науковий рівень викладання, глибоке знання матеріалу, нових досягнень у своїй та суміжних з нею галузях знань, уміння ними користуватись;

логічний - це послідовний, логічний зв'язок всіх етапів заняття як єдиного цілого;

психологічний - викладач і студент виступають в ролі партнерів; на занятті панує атмосфера доброзичливості, емоційності, зацікавленості, відкриття чогось нового, що спонукало б студента до творчої активності, бажання приймати участь в обговоренні проблем, співпрацювати з викладачем;

методичний - це забезпечення різноманітних методів навчання і контролю, які відповідали б типу заняття та його цілям, сприяли б їх реалізації;

виховний - при викладанні навчальної дисципліни, використовують не лише "технічний", а й гуманітарний потенціал, тобто орієнтація на студента, формування його пізнавальних інтересів і потреб.

Той, хто відвідує відкрите заняття, повинен *оцінювати його* не за одним критерієм, а розглядати його *комплексі*, який складається з наступного:

1. Відповідність матеріалу навчальним програмам і тематичним планам.

2. *Теоретичний рівень знань викладача.* Глибоке знання теоретичних положень та його зв'язок з досягненнями науки сьогодення. Вільне володіння матеріалом. Взаємозв'язок матеріалу, що викладається, з іншими навчальними дисциплінами, його місце у загальній підготовці спеціаліста. Втілення принципу зв'язку теорії з практикою.

3. *Методичний рівень викладача.* Педагогічна доцільність вибору методів навчання, використання прийомів, що забезпечують активізацію групи та окремої особистості, розвиток мислення студентів, їх інтерес до предмету.

Здійснення диференційованого підходу до групи, до окремих категорій студентів. Вміння володіти аудиторією.

4. Системність, послідовність, доступність та завершеність розгляду поставлених питань, переконливість і ефективність наведених фактів, прикладів, їх теоретичне узагальнення та висновки. Вміння ефективно застосовувати дидактичні матеріали, наочність, технічні засоби навчання. Повнота, глибина, міцність знань студентів потемі. Ступінь підготовленості їх до заняття. Правильність висновків і об'єктивність в оцінці знань.

5. *Педагогічна майстерність викладача*. Ступінь психофізичної свободи, відсутність скутості. Відповідність міміки і жестів, пози, розташування у просторі. Техніка мовлення: постановка голосу, дикція, інтонація, паузи, темп і ритміка, варіювання гучністю, мовленнєве дихання. Комунікативні здібності, вміння встановлювати контакт з аудиторією і підтримувати її увагу протягом всього заняття. Творчі здібності викладача, вміння відійти від стандартних підходів та шаблонів. Навички імпровізації.

Найчастіше видом заняття, що пропонується для відвідування виступає лекція. В процесі її оцінювання береться до уваги наступне:

1. *Зміст лекції* - науковість, відповідність сучасному рівню розвитку науки, наявність проблемних питань, вірне їх трактування. Висвітлення елементів історії питання різних концепцій, зв'язок з практикою. Зв'язок з попереднім і наступним матеріалом, внутрішньопредметні та міжпредметні зв'язки;

2. *Специфіка викладання лекції* - чітка структура лекції. Дотримання плану лекції. Доступність та послідовність викладання матеріалу, роз'яснення нових термінів та понять. Доказовість та аргументованість. Виділення головної думки та висновків. Використання методів індукції (приклади, факти, які підводять до наукових висновків), дедукції (роз'яснення загальних положень з наступним показом можливості їх використання на прикладах), евристичного методу (розділення проблеми на частини і здійснення студентами окремих кроків по вирішенню підпроблеми), методу проблемного викладення (лектор формулює проблему і показує шляхи її вирішення, а студенти спостерігають за логікою вирішення). Використання лектором наочних посібників, технічних засобів навчання та інших додаткових засобів для активізації всіх видів пам'яті.

3. *Керівництво роботою студентів* - надання можливості студентам конспектувати основні положення лекції (повільний темп - при необхідності, повтор, пауза). Активізація мислення шляхом висування проблемних питань та вирішення суперечок в ході лекції. Підтримка уваги - риторичні питання, ораторські прийоми, вміння підтримувати зв'язок з аудиторією.

4. *Лекторські дані* - знання предмету, емоційність, голос, дикція, культура мови, зовнішній вигляд, вміння встановити контакт.

Не пізніше наступного робочого дня після відвідування заняття, той хто відвідував заняття, зобов'язаний викласти відгук та рекомендації викладачеві щодо відвіданого заняття та надати відгук у методичний кабінет коледжу. Викладач, заняття якого було відвідане, повинен ознайомитися із відгуком та підтвердити це своїм підписом.

Колективне обговорення відкритого заняття може відбуватися відразу ж після проведення заняття в робочому порядку та обов'язково проводиться на найближчому засіданні циклової комісії. Викладач, який проводив відкрите заняття, повинен обґрунтувати вибір методів і засобів, що були застосовані під час заняття. Присутні викладачі повинні детально проаналізувати переваги й недоліки заняття з науково-методичної точки зору, звернути увагу на досягнення поставлених цілей, ефективність використання засобів мультимедіа, дидактичних матеріалів та ін., визначити недоліки, помилки, допущені в організації й змісті заняття, дати рекомендації щодо удосконалення роботи викладача. Підсумки обговорення підводить голова методичної ради коледжу.

Розроблено комісією у складі:

Заступник директора з НМР

Анастасія ТРУБНІКОВА

Заступник директора з ВР

Наталя ЧЕБАН

Завідувач технологічного
відділення

Оксана ЛУБЕНЕЦЬ

Завідувач електромеханічного
відділення

Наталія ІЩЕНКО